



Työterveyslaitos

A-step alkoholihaittojen ehkäisyn tueksi yhteisössä

**Ammatillisen koulutuksen
hyvinvointipäivät**

Vierumäki 2.12.2009

Katrimaija Luurila, koulutuskoordinaattori TTL

Alkoholihaitta

- terveydelliset haitat
- sosiaaliset haitat
- taloudelliset haitat

→ eivät ole välttämättä erotettavissa

→ riski saada haittoja kasvaa suhteessa käytetyn alkoholin määrään

Alkoholihaittojen ehkäisy kouluyhteisössä

- kuvastaa työ- ja opiskeluyhteisön arvoja, tavoitteita ja toimintakulttuuria
 - turvallisuus, terveellisyys, päihteettömyys
- ennaltaehkäisy tärkeää opiskelijoiden ja henkilökunnan hyvinvoinnin ja työkyvyn kannalta
- tiedot, taidot ja toimintaperiaatteet hallussa
- ennaltaehkäisyn periaate läpäisee koko koulun toiminnan

Päihdetyön taustaksi oppilaitoksessa

- **Alkoholilaki 1994/1143**
 - alkoholin hallussapito alle 20v kielletty
- **Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998/630**
 - opiskelijalla on *oikeus* turvalliseen opiskeluympäristöön
- **Kansanterveyslaki 1972/66**
 - opiskelijaterveydenhuolto
- **Lastensuojelulaki 2007/417**
 - oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön
 - alle 18 vuotiaasta ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluun (esim. päihtyneenä koulussa)
- **Terveyden edistämisen politiikkaohjelma**
(Valtioneuvosto 2007)
 - terveydentila ja terveyserot fokuksessa
 - kunnilla oltava strategia
 - ammattiin johtavan koulutuksen kaikilla tasoilla (ammattillinen peruskoulutus, täydennyskoulutus ja kouluttajakoulutus) otetaan terveyden edistämisen valmiudet osaksi koulutuksen tuottamia valmiuksia

Päihdetyön taustaksi oppilaitoksessa

- **Lapsi ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011**
(Valtioneuvosto 2007)
 - terveyden edistäminen ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen
 - vähennetään tupakan, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä sekä niiden aiheuttamia haittavaikutuksia kaikissa ikäryhmissä
- **Alkoholiohjelma 2008-2011**
 - ongelmien ehkäisy ja varhainen puuttuminen
- **Terveys 2015**
 - yhteistoiminta koulutuksellisen syrjäytymisen ja huonon terveyden vähentämiseksi
 - yhteistyö alkoholin käytön ja huumeekokeilujen vähentämiseksi sekä alkoholin ja huumeiden käyttöön liittyvien sosiaalisten ja terveysongelmien asiantuntevaksi käsittelemiseksi
- **Opetussuunnitelman perusteet (OPM)**
 - toimintaohjeet jotka edistävät opiskelijoiden terveyttä ja turvallisuutta, erilaisten ongelmien varhaista tunnistamista ja niiden syntymisen ennaltaehkäisyä (tupakointi, päihteet, kiusaaminen ja häirintä)

Ehkäisevän päihdetyön lähtökohta oppilaitoksessa

- Oppilaitoksen aikuiset esimerkkinä
 - oma päihteiden käyttö sietää tarkastelun
 - määrät ja tiheys
 - oma suhde päihteisiin
 - huolehtii omasta työkyvystä
 - antaa asiallisen puhumisen mallin
 - tukee terveitä valintoja

**JUOMA-
PÄIVÄKIRJA**

Terveen kesikokoisen aikuisen
alkoholin
suurkulutuksen rajat

16	naisella	5
annosta	tai	annosta
viikossa		kerralla
24	miehellä	7

Etenkin nuorilla, ikääntyvillä,
raskaana olevilla sekä sairauksien tai
lääkityksen yhteydessä pienemmätkin
määrät voivat aiheuttaa haittoja.

 Työterveyslaitos

- oppilaitoksen aikuisten käytännöt päihdehaittojen ehkäisemiseksi työpaikalla ovat kunnossa
- oppilaitoksen arvot ja toimintaperiaatteet tukevat ehkäisevää päihdetyötä
 - periaatteet oppilaitoksen ehkäisevään työhön
 - tuki aiheen käsittelylle oppilaiden kanssa
 - periaatteet ja tuki yhteistyöhön työelämän kanssa

Lait, asetukset ja suositukset ohjaavat päihdetyötä työpaikalla

- **Työsopimuslaki** 26.1.2001/55
- **Työturvallisuuslaki** 23.8.2002/738
- **Työterveyshuoltolaki** 21.12.2001/1383
- **Työelämän tietosuojalaki** 13.8.2004/759 (Laki yksityisyyden suojasta työelämässä)
- **Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta** 20.1.2006/44
- **Laki potilaan asemasta ja oikeuksista** 17.8.1992/785

Lait, asetukset ja suositukset ohjaavat päihdetyötä työpaikalla (jatkuu)

- Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen suositus 2006
 - ennaltaehkäisevä toiminta
 - päihdeasioiden käsittely
 - hoitoon ohjaus
- Hyvä työterveyshuoltokäytäntö
 - työterveyshuollon toiminta perustuen työterveyshuoltolakiin (1484/2001), työterveyden tietämykseen ja työterveyshuollon yleisiin periaatteisiin
- Sopimus työterveyshuoltopalveluiden tuottamisesta
 - työterveyshuollon lakisääteiset palvelut ja vapaaehtoisen terveyden- ja sairaanhoidon palvelut
- Työpaikan päihdeohjelma ja hoitoonohjausmalli

Päihdetoiminnan kehittäminen työpaikalla

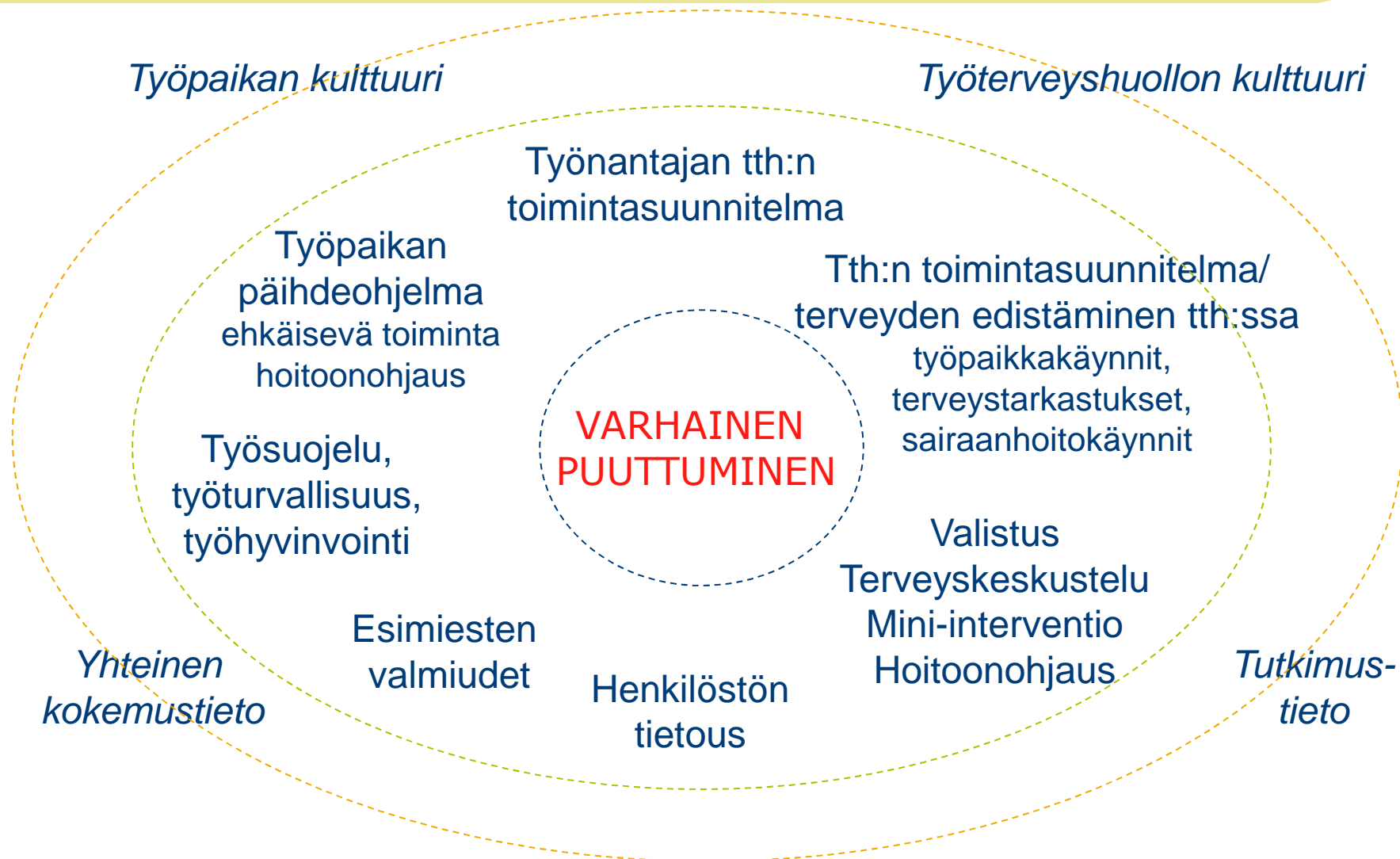
Lähtötilanne usein

- sairauskeskeinen
- ongelmiin puuttuminen usein myöhässä
- päihdeohjelmia ei tunneta

Tavoite

- ennalta ehkäisyn periaate
- päihdeohjelma tehdään yhteistyössä henkilöstön kanssa
- päihdeohjelma toteutuu arjen käytännöissä
 - oma alkoholin käyttö ja juomatapa tunnistetaan
 - työyhteisö tukee raittiutta ja kohtuukäytössä pysymistä
 - työpaikalla selkeät toimintatavat

Yhteistyö ehkäisevässä päihdetyössä



A-step työvälteenä

- kehitetty yhteistyössä Työterveyslaitoksen ja työpaikkojen kanssa Alkoholihaittojen ehkäisyn vakiinnuttamien työpaikalla 2008-2010 -hankkeessa
- alkoholiasioden yhteiseen käsittelyyn työpaikalla
- ohjaa kehittämään askel askeleelta työpaikan käytäntöjä alkoholihaittojen ehkäisemiseksi
- sisältää hyvän käytännön malleja
 - alkoholiasioista puhumiseen
 - hyviin toimintatapoihin
 - yhteistyöhön työterveyshuollon kanssa
 - päihdeohjelman päivittämiseen

A-Step

Alkoholihaittojen
ehkäisyyn
työpaikoilla



- keskustelun avaamiseen
- nykykäytäntöjen tarkistamiseen
- päihdeohjelman päivittämiseen
- ohjeeksi hyviin käytäntöihin
- avuksi työpaikkaselvityksiin
- tueksi varhaiseen puuttumiseen

A-step työvälineenä

- aloitteen A-stepin käyttöönottoon voi tehdä kuka tahansa
- asiaa vie eteenpäin esimerkiksi
 - henkilöstöhallinto
 - työsuojeluorganisaatio
 - YT-ryhmä
- parhaat tulokset saadaan kaikkien henkilöstöryhmien ja työterveyshuollon yhteistyönä
- johdon sitoutuminen ja tuki tärkeää!

A-step askeleet

1. Valmistautuminen

- johdon tuen varmistus
- edustus: henkilöstöhallinto, ts-organisaatio, esimiehet, luottamushenkilöt, työntekijät, työterveyshuolto ja muut
- työnjaosta sopiminen

2. Asian esille nosto ja osallisuuden vahvistaminen

- olemassa olevan tiedon kokoaminen
- tiedotus kartoituksesta työpaikalla
- koko henkilöstön osallistumisen mahdollistaminen

3. Keskustelu ja nykytilanteen kartoitus

- keskustelu sivujen 4-7 pohjalta
- kaikkien tahojen näkemykset huomioon
- kirjaus +/-

A-step askeleet

4. Tavoitteista ja kehittämistoimista sopiminen

- kehittämiskohteiden valinta
- tavoitteiden määrittely
- kehittämistoimien määrittely
- vastuuhenkilöt ja aikataulu
- kirjaus taulukoihin (s. 4-7)
- arviointiajan määrittely

5. Kehittämistoimien toteutus

- suunnitelman mukaan

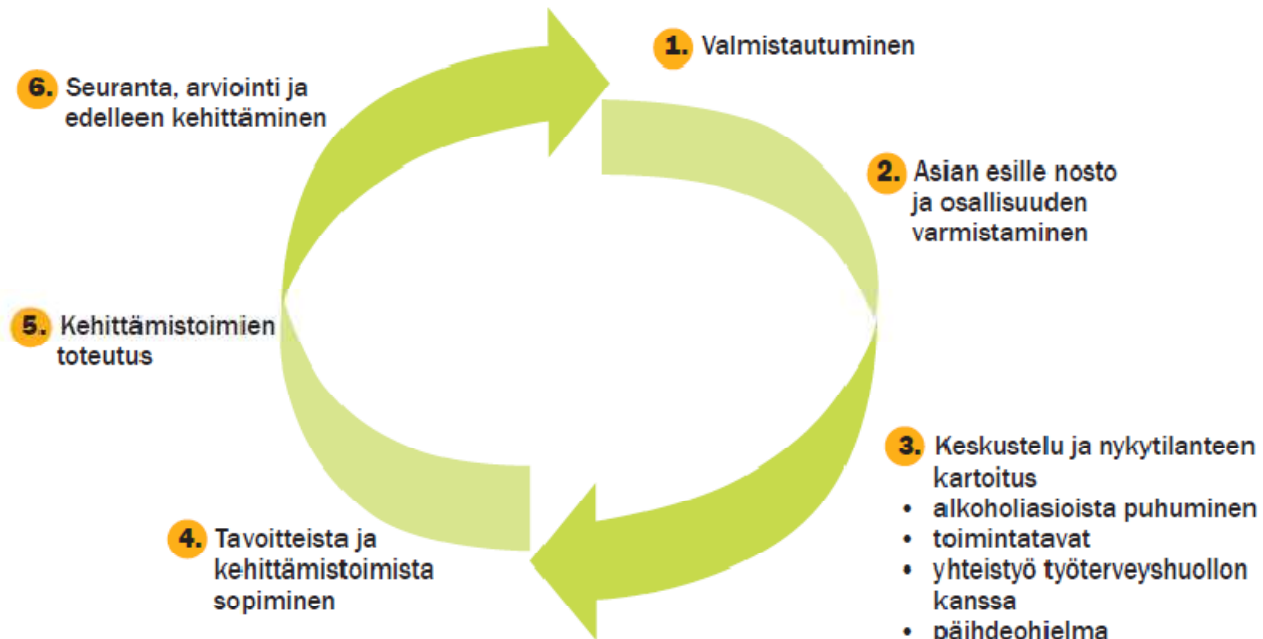
6. Seuranta, arviointi ja edelleen kehittäminen

- Arviointi: toteutunut +/-
- tehostaminen tarpeen mukaan
- päihdeohjelman päivitys kokemuksia hyödyntäen
- päihdehaittojen ylläpidosta ja jatkuvuudesta sopiminen

A-STEP

A-STEP

- Askeleet alkoholihaittojen ehkäisyyn työpaikalla



3



A-stepissä tarkastelun kohteena (s.4-7)

- Puhutaanko alkoholiasioista?
- Toimitaanko alkoholiasioissa?
- Tehdäänkö yhteistyötä työterveyshuollon kanssa?
- Onko/päivitetäänkö päihdeohjelma?

Miten minun työpaikallani? (5 min)

- *Tarkastele sivujen 4-7 aihealueita ja mieti miten asiat ovat omalla työpaikallasi*
 - *mitkä asiat ovat kunnossa = +*
 - *mitkä asiat vaativat huomioita = -*

Entä miten teillä? (10 min)

- *Vaihda kokemuksia vierustoverisi kanssa; kerro mitä huomioita teitte:*
 - *mistä yllätyit?*
 - *ovatko huomiot samanlaisia?*

Mitä huomioita teitte?

- *Minkä muutoksen voi tehdä heti?*
- *Mitkä asiat vaativat pikaista korjaamista?*

A-step oppilaitoksen opiskelijahuoltoryhmän/ päihdetyöryhmän/hyvinvointityöryhmän tukena

- opiskelijat mukaan osallistumaan ja vaikuttamaan oman oppilaitosyhteisönsä hyvinvointiin!
- oppilaitoksen alkoholihaittoja ehkäisevän työn systemaattiseen tarkasteluun:
 - puhutaanko?
 - toimitaanko?
 - opiskelijaterveydenhuolto: kysytäänkö?
- päihdetyön toimintamallin päivittämiseksi:
 - ennaltaehkäisy
 - varhainen puuttuminen
 - ongelmatilanteessa toimiminen ja hoitoonohjaus (esim. nuorisoasema/A-klinikka, lastensuojelu)
 - kokemuksesta oppiminen

A-step opiskelijaryhmässä

- käydään läpi opettajan johdolla
- soveltaan ko. ryhmän mukaan
- keskustellaan:
 - miten puhutaan alkoholista (s. 4)
 - miten toimitaan alkoholiasioissa (s.5)
 - onko tietoa koulun päihdeohjelmasta (s.7)

A-step tueksi yhteistyöhön työharjoittelupaikkojen kanssa

- suhteiden luominen työharjoittelupaikkoihin;
 - oppilaitoksen omat periaatteet ja käytännöt selvillä päihdehaittojen ehkäisytyössä
 - omat periaatteet kerrotaan työpaikalle
 - onko asiat otettu työpaikalla huomioon?
 - onko olemassa päivitetty päihdeohjelma josta kerrotaan perehdytyksessä?
- koulun käytännöt ja periaatteet valmentavat opiskelijaa työelämään
 - siksi on tärkeää valita työpaikkoja joissa ehkäisevä päihdetyö on kunnossa
 - työpaikan päihdeohjelma tukee nuoren päihteettömyyttä myös vapaa-ajalla (Pidd ym. 2006)

Työterveyslaitos tarjoaa

- Asiantuntijapalvelua A-stepin käyttöönottoon
- Koulutusta työpaikalle sekä työterveyshuollolle alkoholihaittojen ehkäisyyn:
 - Alkoholihaittojen ehkäisy työpaikan ja työterveyshuollon yhteistyönä
 - Puheeksiottovalmennus (työpaikkojen esimiehet ja työterveyshuollon henkilöstö)
- Työvälineitä alkoholihaittojen ehkäisyyn:
 - A-step
 - Juomapäiväkirja
 - Tulossa Mallipäihdeohjelma 2010

Lähteitä ja lisätietoa

- Pidd K, Boeckmann R & Morris M. 2006. Adolescents in transition: The role of workplace alcohol and other drug policies as a prevention strategy. *Drugs: education, prevention and policy*. 13(4), 353-365.
- THL: Alaikäiset, alkoholin hankinta ja varhaisen päihteiden käytön riskit. <http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/tyovalineet/nuoret.htm>
- TTL:n työvälineiden (A-step ja Juomapäiväkirja) tilaukset; <http://verkkokauppa.ttl.fi>
- www.ttl.fi/astep
- www.ttl.fi/terveysvinkki/alkoholi



Työterveyslaitos

Kiitos!